

Кошара Інна Олександрівна

студентка

Київського національного університету технологій та дизайну

Кошара Инна Александровна

студентка

Киевского национального университета технологий и дизайна

Koshara Inna

Student of the

Kyiv National University of Technologies and Design

Русіна Юлія Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Русина Юлия Александровна

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Rusina Yuliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kyiv National University of Technologies and Design

Коваленко Дмитро Іванович

кандидат економічних наук, доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

Коваленко Дмитрий Иванович

кандидат экономических наук, доцент

Киевский национальный университет технологии и дизайна

Kovalenko Dmytro

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Kyiv National University of Technologies and Design

DOI: 10.25313/2520-2294-2021-9-7541

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ
СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ**

**ФОРМИРОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ
УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ АВИАЦИОННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ**

**FORMATION OF THE SYSTEM OF INDICATORS OF FINANCIAL
STABILITY OF THE AVIATION INDUSTRY ENTERPRISES**

Анотація. У статті розглянуто погляди науковців та визначено сутність та особливості системи фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості України. Підприємства авіаційної промисловості України займають особливе місце в розвитку економіки країни. Враховуючи особливості авіаційної галузі, фінансова стійкість підприємства являє собою здатність авіаційного підприємства функціонувати на основі ефективного управління фінансовими ресурсами за рахунок адекватного реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Основними умовами забезпечення фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості є: забезпеченість активами високого ступеня ліквідності; переважання

власних джерел формування майна над позиковими та залученими; безперервність здійснення господарської діяльності; гідздатність та правоздатність юридичної особи. Здійснений аналіз показників оцінки сучасного стану розвитку авіаційної промисловості України. На основі проведеного дослідження, зазначимо, що авіаційна галузь України у 2021 році зосереджена на тих самих проблемах, що і протягом другої половини 2020 року: управління щоденними фінансовими втратами, підвищення рівня безпеки та пропонування привабливих цін, що мають на меті повернути пасажирський попит, що викликає необхідність побудови більш ефективної системи оцінки та управління фінансовим станом підприємств визначеної галузі. Сформовані висновки щодо визначення окремих умов використання показників фінансової стійкості з урахуванням сучасного стану авіаційної промисловості України. Надані рекомендації щодо управління фінансовою стійкістю на підприємствах авіаційної промисловості України в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: стійкість, мета, фінанси, принципи, фінансова незалежність, платоспроможність, ліквідність.

Аннотація. В статье рассмотрены взгляды ученых и определена сущность и особенности системы финансовой устойчивости предприятий авиационной промышленности Украины. Предприятия авиационной промышленности Украины занимают особое место в развитии экономики страны. Учитывая особенности авиационной отрасли, финансовая устойчивость предприятия представляет собой способность авиационного предприятия функционировать на основе эффективного управления финансовыми ресурсами за счет адекватного реагирования на изменения во внешней и внутренней среде. Основными условиями обеспечения финансовой устойчивости предприятий авиационной промышленности являются: обеспеченность активами высокой степени ликвидности; преобладание собственных источников формирования имущества над заемными и привлеченными; непрерывность осуществления хозяйственной деятельности; дееспособность и правоспособность юридического лица. Проведен анализ показателей оценки современного состояния развития авиационной промышленности Украины. На основе проведенного исследования, отметим, что авиационная отрасль Украины в 2021 году сосредоточена на тех же проблемах, что и в течение второй половины 2020 года: управление ежедневными финансовыми потерями, повышение уровня безопасности и предложения привлекательных цен, имеющих целью вернуть пассажирский спрос, что и вызывает необходимость построения более эффективной системы оценки и управления финансовым состоянием предприятий определенной отрасли. Сформированы выводы по определению отдельных условий использования показателей финансовой устойчивости с учетом современного состояния авиационной промышленности Украины. Представлены рекомендации по управлению финансовой устойчивостью на предприятиях авиационной промышленности Украины в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: устойчивость, цель, финансы, принципы, финансовая независимость, платежеспособность, ликвидность.

Summary. Essence and features of the system of financial stability of enterprises of aviation industry of Ukraine is certain. The enterprises of the aviation industry of Ukraine occupy a special place in the development of the country's economy. Taking into account the peculiarities of the aviation industry, the financial stability of an enterprise is the ability of an aviation enterprise to function on the basis of effective management of financial resources through an adequate response to changes in the external and internal environment. The main conditions for ensuring the financial stability of aviation industry enterprises are: the provision of assets with a high degree of liquidity; predominance of own sources of property formation over borrowed and borrowed ones; continuity of business activities; legal capacity and legal capacity of a legal entity. The analysis of indexes of estimation of modern development of aviation industry of Ukraine status is carried out. Based on the study, we note that the aviation industry of Ukraine in 2021 is focused on the same problems as during the second half of 2020: managing daily financial losses, improving safety and offering attractive prices aimed at returning passenger demand, as causes the need to build a more effective system for assessing and managing the financial condition of enterprises in a particular industry. Separate conclusions are formed in relation to determination of separate terms of the use of indexes of financial stability taking into account the modern state of aviation industry of Ukraine. Presented recommendation in relation to the process of management financial stability on the enterprises of aviation industry of Ukraine taking into account the modern terms of manage.

Key words: stability, purpose, finances, principles, financial independence, solvency, liquidity.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємств, так як відображає, наскільки підприємство стабільне, незалежне від зовнішніх кредиторів, наскільки власники фінансують своє підприємство, яка частина власного

капіталу використовується для фінансування поточної господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день значна увага економістів приділяється пошуку шляхів підвищення ефективності управління та забезпечення фінансової

стійкості та платоспроможності. Даним питанням займалися такі фахівці, як: І. О. Бланк [1], А. М. Поддєрьогін [2], Цал-Цалко Ю. С. [3] та інші. Важливою проблемою підвищення рівня фінансової стійкості підприємств є збереження найбільш оптимального співвідношення між власними і позиковими коштами.

Постановка завдання. На основі викладеного сформулюємо завдання дослідження, яке таке, що полягає у визначенні та характеристиці системи фінансової стійкості підприємств авіаційної галузі України та пошуку шляхів щодо зміцнення їх фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значимо, що «фінансовий стан будь-якого підприємства вимагає систематичної та всебічної оцінки з використанням різних прийомів та методів аналізу. Це дозволяє критично оцінити фінансові показники компанії за певний період та на перспективу; визначити «больові моменти» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання

фінансових активів» [2, с. 153]. Аналіз фінансової стійкості є одним з ключових напрямів оцінки фінансового стану підприємства.

Підприємства авіаційної промисловості України займають особливе місце в розвитку економіки країни. За підсумками періоду 2019–2020р. можемо спостерігати скорочення основних показників діяльності авіаційних підприємств, як наслідок стан розвитку національних авіаперевезень ускладнений незадовільним функціонуванням регіональних аеропортів та достатнім забезпеченням транспортним сполученням зі столицею наземними видами транспорту. Ще одним фактором є низький рівень доходів населення та психологічне сприйняття авіаційного транспорту як занадто дорогого і недоступного.

Пасажиропотоки через аеропорти України скоротилися на 64,4% та становили 8,67 млн. пасажирів, обсяги пасажирських перевезень українських авіакомпаній зменшилися порівняно з попереднім роком на 65% та сягали 4,8 млн. пасажирів.

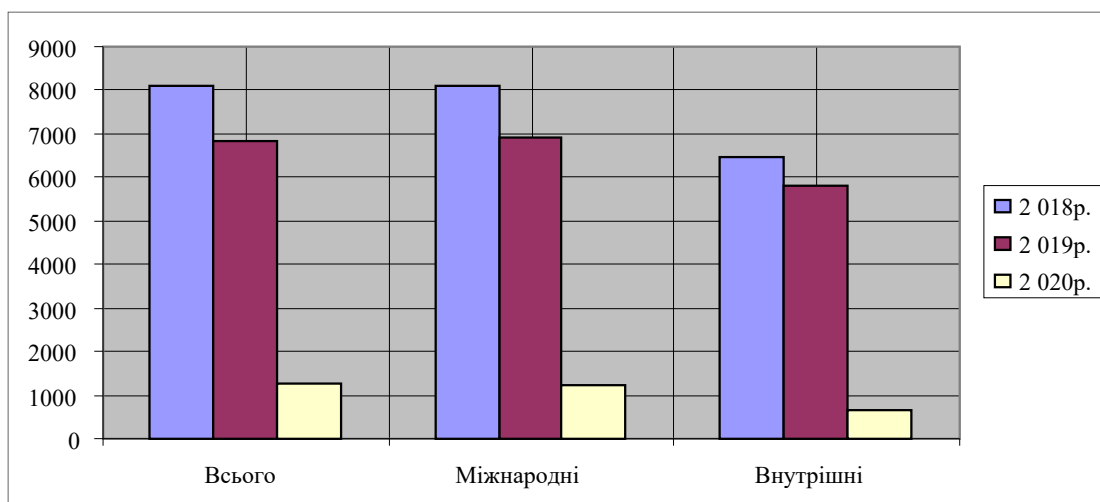

Рис. 1. Кількість перевезених пасажирів українськими авіакомпаніями за період 2018–2020 рр., тис. [10]

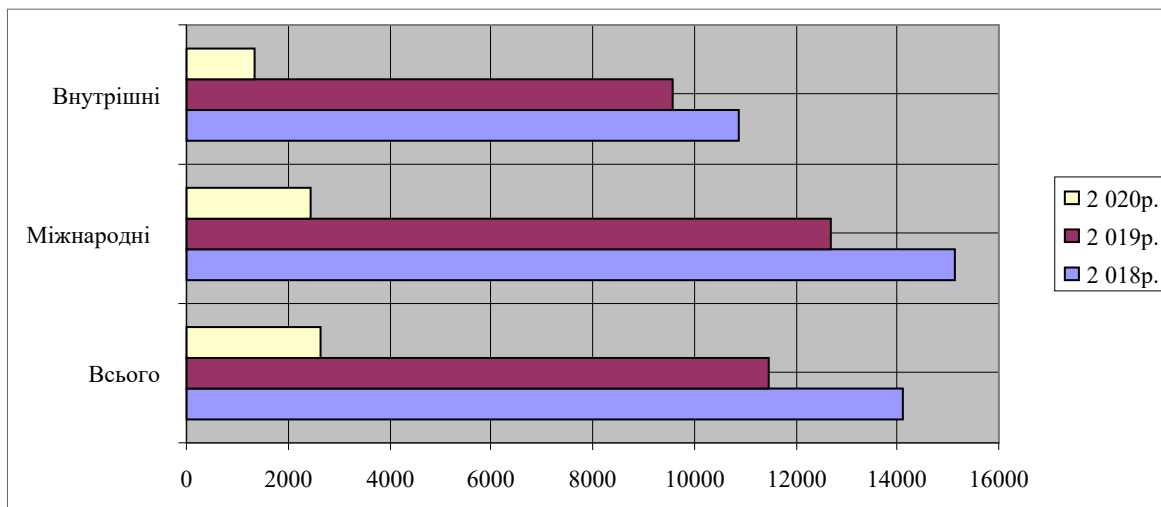

Рис. 2. Кількість обслужених пасажирів аеропортами України за 2018–2020 рр., тис. [10]

Отже, можна констатувати, що загальне падіння на українському ринку авіаційних перевезень становило 65% [10].

Головним аеропортом країни Бориспіль за 2020 рік обслуговано 6888,3 тис. пасажирів, це на 13 відсотків менше, ніж було обслуговано за 2019 рік. Пасажиропотоки через аеропорт Київ (Жуляни) скоротились на 40,6% та склали 1092,4 тис. пас., Одеса — на 19,2% та склали 864 тис. пас., Львів — на 16,5% та склали 585,2 тис. пас., Дніпропетровськ на 1,8% та склали 446,8 тис. пас. [10].

Авіаційна галузь України у 2021 році зосереджена на тих самих проблемах, що і протягом другої половини 2020 року: управління щоденними фінансовими втратами, підвищення рівня безпеки та пропонування привабливих цін, що мають на меті повернути пасажирський попит, що викликає необхідність побудови більш ефективної системи оцінки та управління фінансовим станом підприємств визначеної галузі.

Необхідним було б зазначити, що фінансово стійким є таке підприємство, що характеризується більш високими показниками стану платоспроможності, кредитоспроможності, рентабельності, ліквідністю балансу [5, с. 92].

Враховуючи особливості авіаційної галузі, фінансова стійкість являє собою здатність авіаційного підприємства функціонувати на основі ефективного управління фінансовими ресурсами за рахунок адекватного реагування на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Основними критеріями, що дають змогу судити про достатній рівень фінансової стійкості підприємства, є його прибутковість у межах, достатніх для здійснення відтворювальних процесів, здатність забезпечувати сталий у часі рівень платоспроможності за рахунок раціонального співвідношення джерел фінансування [4, с. 65].

Існує «два основні підходи до визначення фінансової стійкості, відповідно до яких диференційованою є інформаційна база аналізу. За першого підходу під час оцінювання фінансового стану і фінансової стійкості підприємства орієнтуються винятково на дані Балансу про джерела фінансування, тобто на капітал. У цьому разі оцінку фінансової стійкості підприємства здійснюють тільки на основі даних пасиву балансу. За другого підходу для оцінки фінансової стійкості підприємства аналізують взаємозв'язок між активом і пасивом Балансу, тобто простежують напрями використання коштів» [6, с. 73].

Аналіз та оцінка рівня фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості проводить-

ся за допомогою системи наступних коефіцієнтів: коефіцієнт фінансової незалежності (автономії, концентрації власного капіталу); коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт концентрації позичкового капіталу; коефіцієнт концентрації поточної заборгованості; коефіцієнт фінансової стійкості; коефіцієнт фінансового левериджу; коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом; коефіцієнт маневреності оборотних активів; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт маневреності позичкового капіталу [7, с. 64].

Під час розрахунку показників фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості необхідно враховувати чинники внутрішнього та зовнішнього середовища. Зокрема, до зовнішніх чинників віднесемо: особливості державного регулювання в галузі цивільної авіації, економічні механізми державної підтримки вітчизняних авіакомпаній, кредитні, податкові механізми та митні процедури, що застосовуються під час закупівлі сучасної авіатехніки та запчастин до неї та ін. Внутрішнє середовище авіаційного підприємства включає чинники, що безпосередньо впливають на його діяльність, зокрема: тенденції зміни основних фінансових показників, імідж авіакомпанії та методи його покращення, частка ринку авіаперевезень та тенденції її зміни, термін експлуатації повітряного парку та ін. Основні елементи системи оцінки фінансової стійкості підприємств авіаційної галузі представлені на рис. 3.

Як основні умови забезпечення фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості розглядаємо: забезпеченість активами високого ступеня ліквідності; переважання власних джерел формування майна над позиковими та залученими; безперервність здійснення господарської діяльності; дієздатність та правоздатність юридичної особи [7].

Першу умову передбачає необхідність угруповання активів по ступеню ліквідності, у зв'язку з чим доцільно виділяти:

- абсолютно ліквідні активи: поточні фінансові інвестиції; грошові кошти і їх еквіваленти в національній і іноземній валюті; інші оборотні активи;
- швидко ліквідні активи: дебіторська заборгованість за товари, роботи послуги, по розрахунках з бюджетом, по виданих авансах, по нарахованих доходах, по внутрішніх розрахунках і інша дебіторська заборгованість;
- поволі ліквідні активи: виробничі запаси; незавершене виробництво; готова продукція; товари; векселі отримані; витрати майбутніх періодів;

Рис. 3. Показники системи фінансової стійкості підприємств авіаційної промисловості

Джерело: складно автором на основі [7; 8]

- важко ліквідні активи нематеріальні активи; незавершене будівництво; основні засоби: довгострокові фінансові інвестиції;
- неліквідні активи: безнадійна дебіторська заборгованість; залежані товарно-матеріальні цінності; інші види активів, що не реалізуються.

При цьому, фінансові зобов'язання слід класифікувати по термінах виконання таким чином:

- найбільш термінові зобов'язання: короткострокові кредити банків в національній і іноземній валюті; відстрочені кредити банків в національній і іноземній валюті; прострочені кредити банків в національній і іноземній валюті;
- середньострокові зобов'язання: поточна заборгованість по довгострокових зобов'язаннях; векселі видані; кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги; поточні зобов'язання по розрахунках;
- довгострокові зобов'язання: довгострокові кредити банків; довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання; забезпечення майбутніх витрат і платежів;
- постійні пасиви: статутний капітал; пайовий капітал; додатково вкладений капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); неоплачений капітал; вилучений капітал;
- майбутні пасиви: доходи майбутніх періодів; надходження безнадійної дебіторської заборгованості [7].

Основною метою забезпечення фінансової стійкості є досягнення безперервного економічного розвитку, оптимізація структури і джерел формування майна підприємства. Досягнення вказаної мети припускає вирішення наступного кола завдань:

- максимізація прибутку як основного джерела економічного зростання;
- забезпечення фінансової стійкості і незалежності, ліквідності і ділової активності як основних чинників оптимізації структури і вартості капіталу підприємства;
- використання ринкових механізмів залучення капіталу за допомогою повернення безнадійної дебіторської заборгованості; емісії цінних паперів, фінансового лізингу, проектного фінансування;
- розробка ефективних напрямів управління фінансами на основі діагностики фінансово-майнового стану з урахуванням постановки стратегічних цілей діяльності підприємства, адекватних ринковим умовам.

Для оцінки фінансової стійкості слід визначити наступні показники: величина власного оборотного капіталу; маневреність функціонуючого капіталу; коефіцієнт покриття; коефіцієнт швидкої ліквід-

ності; коефіцієнт абсолютної ліквідності; частка власних оборотних коштів в покритті запасів; коефіцієнт покриття запасів; коефіцієнт концентрації власного капіталу; коефіцієнт фінансової залежності; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт структури довгострокових вкладень [8].

Інструментами управління виступатимуть фінансовий облік, планування, бюджетування, прогнозування, фінансовий аналіз, регулювання і контроль, які забезпечують реалізацію основних етапів забезпечення платоспроможності підприємства. Оцінка ефективності механізму забезпечення платоспроможності підприємства здійснюється за показниками збалансованості грошових потоків, фінансовою стійкістю і діловою активністю, значення яких свідчитимуть про досягнення поставленої мети управління.

До критеріїв ефективності системи показників фінансової стійкості на основі використання вище зазначених показників та інструментів реалізації стратегічних завдань можна віднести:

- збільшення рівня фінансової стійкості, величини загального фінансового результату і ринкової вартості підприємства;
- зміцнення загального фінансового стану підприємства і рівня його фінансової стійкості та платоспроможності;
- збільшення рівня конкурентоспроможності товарів підприємства на споживчому ринку;
- створення іміджу фінансово стійкого підприємства з метою залучення нових покупців і укладення вигідних договорів з новими контрагентами [8].

Забезпечення ефективного управління і контролю за рівнем фінансової стійкості визначає ряд вимог до цього процесу, основними з яких є:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємства;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Фінансова стабільність є однією із найважливіших характеристик фінансового стану підприємства і пов'язана з рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів. Методика оцінки показників системи фінансової стійкості авіаційних підприємств з використанням аналізу комплексної системи показників дозволяє оцінити: які джерела коштів і в якому обсязі використовуються для покриття запасів;

співвідношення позикових і власних коштів з позиції фінансової стабільності і кредитоспроможності, платоспроможності підприємства; потребу в додаткових джерелах фінансування; ступінь підприємницького ризику в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Література

1. Бланк І. О., Ситник Г. В. Управління фінансами підприємств: підручник. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. 268 с.
2. Поддєрогін А. М., Чорна Н. М. Методичні підходи до оцінки фінансового стану підприємств: вітчизняний та зарубіжний досвід. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2018. Вип. 1. С. 150–160. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/297/354>
3. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємств та її аналіз: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2009. 360 с.
4. Гаврилко Т. О., Дибаль Р. В. Фінансова стійкість авіаційних підприємств: сутність та чинники впливу. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 24. С. 65–68. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/2/15.pdf
5. Русіна Ю. О., Полозук Ю. В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. Міжнародний науковий журнал. 2015. № 2. С. 91–94.
6. Нагайчук В. В., Ковальчук Н. С. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрямки її забезпечення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Сер. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. 2017. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/43821/2/2017n875_Nahaychuk_V_V-Ana%20lysis_of_financial_71-76.pdf
7. Борецька Н. П., Міщенко К. В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 20. С. 63–66. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5210&i=12>
8. Кизим М. О., Забродський В. А., Зінченко В. А., Копчак Ю. С. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства: Монографія. Х. «ІНЖЕК». 2016. 144 с.
9. Причєпа І. В., Кравець Н. В. Удосконалення системи управління капіталом підприємств. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua>.
10. Кравченко І. А. Сучасний стан розвитку авіаційної промисловості України. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/219898>

References

1. Blank I. O., Sytnyk H. V. Upravlinnia finansamy pidpriemstv: pidruchnyk. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2006. 268 s.
2. Poddierohin A. M., Chorna N. M. Metodichni pidkhody do otsinky finansovoho stanu pidpriemstv: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid. Zbirnyk naukovykh prats Universytetu derzhavnoi fiskalnoi sluzhby Ukrainy. 2018. Vyp. 1. S. 150–160. URL: <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/article/view/297/354>
3. Tsal-Tsalko Yu. S. Finansova zvitnist pidpriemstv ta yii analiz: navchalnyi posibnyk. Kyiv: TsUL, 2009. 360 s.
4. Havrylko T. O., Dybal R. V. Finansova stiikist aviatsiinykh pidpriemstv: sutnist ta chynnyky vplyvu. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. 2017. Vyp. 24. S. 65–68. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_24/2/15.pdf
5. Rusina Yu. O., Polozuk Yu. V. Ekonomichna sutnist finansovoi stiikosti pidpriemstva ta faktory, shcho na nei vplyvaiut. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal. 2015. № 2. S. 91–94.
6. Nahaichuk V. V., Kovalchuk N. Ie. Analiz finansovoi stiikosti pidpriemstv ta napriamy yii zabezpechennia. Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha». Ser. Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku. 2017. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/43821/2/2017n875_Nahaychuk_V_V-Ana%20lysis_of_financial_71-76.pdf
7. Boretska N. P., Mishchenko K. V. Analiz i prohnozuvannia finansovoi stiikosti pidpriemstva. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2016. № 20. S. 63–66. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5210&i=12>
8. Kyzym M. O., Zabrodskiy V. A., Zinchenko V. A., Kopchak Yu. S. Otsinka i diahnostyka finansovoi stiikosti pidpriemstva: Monohrafiia. Kh. «INZhEK». 2016. 144 s.
9. Prychepa I. V. Kravets N. V. Udoshkonalennia systemy upravlinnia kapitalom pidpriemstv. URL: <http://ir.lib.vntu.edu.ua>.
10. Kravchenko I. A. Suchasnyi stan rozvytku aviatsiinoi promyslovosti Ukrainy. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/219898>